

„Intervenience“ dle § 92. civ. ř. s.

(Pokračování.)

Usnesení o vypuštění dlužníka ze sporu.

Usnesením tímto spor pro žalovaného dlužníka a původního žalobce, případně i pro třetího nárokovatele proti dlužníkovi, zanikne.⁵⁰⁾ Je to tedy konečné rozhodnutí sporu původního a akcesorních sporů proti žalovanému dlužníkovi.

Z té příčiny má toto usnesení, vedle rozhodnutí ve věci hlavní, zníti: »Žalovaný dlužník se ze sporu žalobce A, resp. C proti němu o obnos x vypouští« a obsahovati také ustanovení o procesních nákladech (§ 424. civ. ř. s.). Právě v tomto směru vzniká v § 92. nová nesnáž. § 92. totiž upravuje otázku nákladů původního sporu, vypuštěním dlužníka zakončeného, úplně samostatně a sice v tom smyslu, že náklady, pokud žalovaný dlužník sám bezdůvodně náklady žalobci (žalobcům) nezpůsobil, mají býti dlužníkovi nahrazeny a sice stranou, která v pokračujícím sporu podlehne. Následkem toho mohlo by se o těchto nákladech rozhodnouti teprve v rozhodnutí o pokračujícím sporu.⁵¹⁾ Ponecháme zde zatím otázku důvodnosti sporných nákladů původního sporu stranou a pokusíme se rozřešiti formálně otázku nákladů zaniklého sporu.

Pokud dlužník sám bezdůvodně náklady žalobcům způsobil, na př. tím, že příliš opožděně spor dalšímu nárokovateli ohlásil aneb vůbec bezdůvodně se ve sporu hájil, nežli se rozmyslil o lepším, spor dalšímu nárokovateli opověděl a sporný obnos do soudního depositu složil a pod. — je zajisté zpravidla jak osoba toho, komu náklady byly způsobeny, známa, tak i obnos těchto nákladů zjistitelný. Není tedy důvodu, proč by rozhodnutí o těchto nákladech nemohlo býti pojata již do usnesení, jímž se žalovaný dlužník z původního sporu vypouští a tento spor zaniká. Nutno je tak již proto, že tyto náklady zpravidla dlužník jen původnímu žalobci způsobil.

Jak je tomu, když tento v pokračujícím sporu prohraje? Lze v rozsudku, jímž je zavázán platiti náklady svému odpůrci (intervenientovi), zavázati zároveň dlužníka ze sporu vypuštěného, aby jemu, prohravšímu nárokovateli, zaplatil bezdůvodně způsobené náklady? Takové rozhodnutí, pojaté teprve do rozsudku konečného ve sporu pokračujícím, působilo by zajisté při nejmenším podivně, nesymetricky.

Těžší je však otázka, jak se má formálně rozhodnouti o nákladech, které patří dle § 92. dlužníkovi. Jejich výška zajisté bude zpravidla ihned zjistitelná, jen osoba k nim zavázaná zůstane odvislou od rozhodnutí pokračujícího sporu.

Mají se snad v tomto případě náklady dlužníkovi jen určití a o zavázanosti v pokračujícím sporu podlehšího nárokovatele v rozsudku tento spor řešícím, rozhodnouti? Tak míní téměř všichni maďarští autoři, jejichž výkladu bylo v této práci použito, s odůvodněním, že ohledně těchto nákladů zůstane dlužník i v pokračujícím sporu stranou. Tato konstrukce je evidentně nemožná, neboť byl-li dlužník z původního sporu vypuštěn a tento spor zanikl, nelze ho v dalším sporu nárokovatelů mezi sebou stranou považovati, neboť dlužník od tohoto pokračujícího sporu nejen žádným formálním úkonem nevstoupil, ale jeho tendence vůbec byla,

⁵⁰⁾ Gottl míní, že dlužník ohledně nákladů i po svém propuštění zůstává stranou v procese, proto, jakož i následkem stylisace odst. 2. musí přý o trovách býti rozhodnuto v rozsudku vyneseném v hlavním procesu. — Je zřejmé, že tato argumentace je neudržitelná, protože činí někoho stranou, kdo jí býti přestal.

⁵¹⁾ Gaár, cit. str. 78.

aby se dalším účastenství ve sporu či ve sporech takto sběhlých vyhnul. Taková konstrukce odporuje rationi § 92.⁵²⁾

Nutno uvážit, že pokračující spor nemusí vůbec býti vyřešen způsobem, jaký má text § 92. výlučně na mysli. Strany mohou fakticky aneb dohodou ponechat řízení v klidu; není vyloučeno, že uzavřou smír soudní neb mimosoudní, v němž nerozhodnou o tom, kdo z nich má hraditi vypuštěnému dlužníkovi patřící mu náklady; možné je i upuštění od žaloby se strany žalobcovy se souhlasem žalovaného; možná je i protižaloba se strany žalovaného s výsledkem, že obě vzájemně žaloby se zamítnou, protože ani jedna strana nedokáže svoje právo, resp. protože se ukáže, že sporná pohledávka patří vlastně někomu jinému a žádné ze stran, i když nepřipouštíme povahu pokračujícího sporu jako iudicium duplex.⁵³⁾

Zajisté, že také v těchto případech trvá nárok dlužníkův na náhradu nákladů dle § 92., čili, že v těchto případech se jeho nárok jasně a kategoricky v § 92. dlužníkoví uznají, nestane bezpředmětným.

V případě spočívání sporu měl by ovšem dlužník vyčkat tři roky, po nichž nastoupí dle § 446. civ. ř. s. uhasnutí sporu.

Dlužník zajisté nemá možnosti, aby spočívající spor v zájmu svého nároku na sporné náklady proti vůli stran přivedl k dalšímu běhu.⁵⁴⁾ Ale tu nutno uvážit, že by dlužníku lehkou byla odňata možnost dočkat se uhasnutí sporu, když by strany vždy znovu a znovu spočívající spor do běhu daly a tak dlužníka jednoduše šikanovaly. Proto bude nutno přijati pro tento velmi snadno možný případ stanovisko, že již spočívání sporu přivádí moment, kdy má býti o nákladech dlužníkových definitivně rozhodnuto, čili, že na tento moment váže se suspensivní podmínka ohledně zjištění osoby, dlužníkovi náklady hraditi mající.

K této otázce vrátíme se ještě níže.

Protože se jedná o náklady procesní, jejichž úprava je výhradně obsažena ve formálním právu, nelze ještě zaujati stanovisko, že by v tomto a podobných případech měl dlužník snad možnost domáhati se náhrady nákladů cestou samostatné žaloby, tedy cestou právní — i bez ohledu na to, že takováto možnost úpravy procesních nákladů by byla jedinečná a mohla jen tehdy býti uznána, když by tak zákon sám výslovně učinil.

Z toho všeho následuje úvaha, že o nákladech dlužníkovi dle § 92. patřících musí býti rozhodnuto již v usnesení o vypuštění dlužníka ze sporu, kterým pro něho záležitost definitivně byla vyřízena. Ovšem vzhledem na právě uvedené možnosti a kategorický předpis § 92., že náklady ty platiti má dlužníkovi ten, kdo spor prohraje, lze ohledně osoby zavázané k placení těchto nákladů v usnesení dlužníka ze sporu vypouštěcím jen podminěčně, tedy asi takto:

Náklady ze sporu A, cpa B vypuštěného žalovaného B určují se obnosem, který zaplatí vypuštěnému ze sporu ze stran ve sporu pokračujících A a C ten, kdo pokračující spor prohraje.

⁵²⁾ Mínění maďarských autorů opírá se ovšem o text § 92., II. odst., 2. věta, kde se hovoří, že deponovaný obnos sluší v pokračujícím sporu zvitězivšímu nárokovateli přisouditi (oda kell ítélni) a prohravší stranu také v útraty dlužníkovy odsouditi (marasztalni), resp. i dlužník se má odsouditi (marasztalandó) v náklady, které bezdůvodně zapřičinil (straně vyhravší aneb snad jejímu odpůrci?). Avšak právě z maďarského textu, používajícího výrazu ítélni pro závazek prohravšího nárokovatele vůči druhému nárokovateli a výrazu marasztalni jen ohledně nákladů dlužníkovi patřících aneb které má on hraditi a kterýžto výraz nepoukazuje k rozsudku (ítélet), nýbrž vůbec k rozhodnutí, jimž se té které straně aneb osobě ve sporu vystupující něco přisoudí, lze dedukovati, že ani text § 92. nepředpokládá rozhodnutí o těchto nákladech v rozsudku ve sporu pokračujícím.

⁵³⁾ O tom později.

⁵⁴⁾ leč bychom připustili možnost, že by ze sporu vypuštěný dlužník mohl v pokračujícím sporu vstoupiti zase jako vedlejší intervenient vzhledem na svůj nárok na náklady.

Tím ovšem nejsou ještě všechny otázky sem patřící vyřízeny a proto předesíláme tento formulář usnesení o vypuštění dlužníka ze sporu pouze provisorně, jako první etapu v zjišťování jeho obsahu a formy.

Obtíž zase by se mohla vyskytnouti ohledně lhůty k placení těchto nákladů. Protože se jedná o usnesení a ne o rozsudek, byla by lhůta k placení nákladů 8denní (§ 418.), ovšem ode dne právomoci rozsudku v pokračujícím sporu počítáno. Usnesení by tedy musilo zníti: do 8 dnů po právomoci rozsudku ve sporu pokračujícím.

Podmínečný titul exekuční není nic zvláštního. Exek. z. § 9., resp. § 35. z. čl. LIV/1912 uznává exekuční tituly podmínečné, které stávají se úplnými právě doplněním výkazem, že podmínka nastoupila, tedy v našem případě připojením k usnesení vypouštěcího rozsudku v pokračujícím sporu vyneseného po jeho právomoci. Za tím účelem ovšem musil by tento rozsudek býti dlužníkovi doručen, ale ne proto, že je stranou aneb účastníkem ve sporu pokračujícím, ale proto, že usnesení vypouštěcí ohledně nákladů dlužníkovi přisouzených je neúplné a doplňuje se v dalším, řádně vedeném a skončeném sporu tam vyneseným rozsudkem. Toto doručení patří tedy ještě jaksi k původnímu sporu.

Jak se má však věc, když pokračující spor nebyl řádně dále veden a dokončen, nýbrž nastaly případy svrchu uvedené: spočívání neb dokonce promlčení procesu, smír, odstup od žaloby,⁵⁵⁾ rozsudek oba nároky nárokovatelů zamítající?⁵⁶⁾

V těchto případech nelze ovšem použití doplnění podmínečného usnesení, resp. jeho výroku o nákladech dalším titulem, k němuž vůbec nedojde, aneb který podmínku usnesení vypouštěcího nevyřizuje.

Pro tyto případy nutno v nedostatku formálního předpisu aneb možnosti konstrukce takového, posuzovati věc dle materiálního práva na základě právní analogie z materiálního práva jistě i pro formální právo použitelné. § 92. sám poskytuje k tomu podklad v ustanovení, že žalovaný dlužník musí složit žalovaný obnos ve prospěch nárokovatelů, tedy obou, případně několika stran v pokračujícím sporu ne dále účastněných. Tyto strany jsou tím způsobem, že deposit pro ně byl složen, dlužníkovi povinný, vésti spor dále o tom, komu deposit patří, neboť deposit byl k tomu účelu složen, aby dlužník mohl sám býti ze sporu (recte sporů) vypuštěn a aby mu náklady původního sporu byly nahrazeny.

Vzdor tomu nebyl deposit snad složen podmínečně, tak, že když by strany ve sporu dále nepokračovaly, by mohl dlužník deposit zpět požadovati, jak někteří míní, neboť to se protíví jasnému textu § 92. (verba: »při zřeknutí práva nazpět vzeti«). Když tedy nárokovatelé neskončí spor způsobem v § 92. výslovně uvedeným, zůstanou mu dle materiálně právních zásad zavázány k náhradě nákladů dlužníkovi patřících obě, zrovna jako dlužník deposit ve prospěch obou složil. Tomu nepřekáží, že se o deposit samy dále nestarají, aneb starati ani nemohou, protože žádné z nich nepatří, neboť celý spor dlužníkův ohledně depositu sluší považovati za procesní smlouvu s nárokovateli uzavřenou o předmětu sporu, kterou strany na sporu dle § 92. účastněně se jednak dobrovolně (intervenci dle § 92.), jednak iure cogente dle téhož § uzavřely.

Dlužníka se deposit a jeho další osudy nadále netýkají a má jen zájem, aby dostal náklady, jež mu dle § 92. patří.

Dle toho nutno v usnesení vypouštěcím zavázati nárokovatele, jako strany vo sporu pokračujícím, pro případ, že by spor nebyl ve smyslu

⁵⁵⁾ Pro tento případ bylo by snad důsledným, aby odstupující žalobce (interveniens), jako vlastně prohravší nesl i náklady dlužníkovy, ale analogie z formálního práva sotva se dá odůvodniti, nejedná-li se o princip aneb nevyplnitelnou mezeru.

⁵⁶⁾ Toto poslední již, ať z důvodu zamítnutí vzájemných žalob aneb následkem toho, že pokračující spor je, jak někteří myslí: iudicium duplex.

§ 92. dokončen, tedy in eventum (podmínečně) k náhradě již určených nákladů dlužníkovi a sice solidárně, neboť následkem nejistoty neb neurčitosti jich poměru k předmětu sporu (depositu) nelze jejich poměrnou závaznost k nákladům dlužnickovým ustanoviti.

Takovýto podmíněčný titul stane se vykonatelným, když dlužník připojí soudní potvrzení o tom, že spor spočívá víc jak 3 roky, že byl vyřízen smírem atd. Případně soudní výroky, z nichž tyto okolnosti vyplývají, musí ovšem soud vypuštěnému dlužníkovi doručiti z týchž důvodů, jako rozhodnutí rozsudkem svrchu zmíněné.

Lhůta na splnění v těchto případech nebude rozsudečná, nýbrž 8denní od splnění podmínky, tedy 8 dní po uplynutí 3 let od spočívání sporu atd.

Podle toho bude vypouštěcí usnesení míti asi následující formu a obsah:

Žalovaný dlužník D vypouští se ze sporu A cpa D pcto x Kč (ev. i ze sporu C cpa B pcto y Kč)⁵⁷⁾ a zavazuje se, aby zaplatil žalobci A (ev. i C) náklady v obnosu n do 8 dní pod exekucí.

Náklady vypuštěnému žalovanému dle § 92. určují se obnosem m, který mu zaplatí ze stran A, C ta, která v pokračujícím mezi ní na sporu o deposit perKč sub č. dep. složený z vítězí, do 8 dní po právomoci rozsudku, a když by spor byl jinak dokončen, obě strany solidárně do 8 dní po zániku pod exekucí.

Protože proti vypouštěcímu rozhodnutí je přípustný rekurs, je samozřejmé, že vypouštěcí rozhodnutí musí býti odůvodněné.

Odůvodnění opírá se ovšem o skutkový stav takový, že ve sporu A cpa B následkem opovědi sporu se strany žalovaného D nárokovateli C, tento do sporu vstoupil (recte intervenční žaloby, resp. žaloby podal), žalovaný dlužník však spornou pohledávku do soudního depositu složil a o vypuštění ze sporu žádal, kterému soud ve smyslu § 92. vyhověl.

Pro případ soudního smíru je dána možnost, že soud vzhledem na ustanovení § 423., dle kterého usnesení, jímž smír na vědomí vezme, na návrh stran i náklady určí a má tudíž i příležitost rozhodnouti i o nákladech dlužnickových tím víc, protože soudní smír je ve smyslu § 423., pokud byl právomocným usnesením soudním vzat na vědomí soudu, postaven rozsudku na roveň.

V tom případě by ovšem soud vzhledem na obsah smíru mohl i o povinnosti té které strany k nákladům dlužnickovým rozhodnouti odchýlně od stanoviska svrchu zaujatého.

Dle Kováce⁵⁸⁾ v otázce vypuštění žalovaného dlužníka mezi třemi interesenty soud vybaví ústní (ne: meritorní) pojednávání. Tedy usnesení, o němž jsme svrchu jednali, nestalo by se a meritorním pojednávání, ale při zvláštním ústním jednání, jehož předmětem by byla otázka vypuštění. To by sice podporovalo i v předchozí stati vyslovený názor, že žádost o vypuštění musí se státi zvláštním podáním, ale vzdor tomu je tento názor nesprávný, neboť v § 92. jedná se o to, že intervenient vystoupí formálně proti oběma stranám původního sporu, a protože se o jeho nároku má rozhodnouti rozsudkem, může se tak státi jen žalobou. V tom případě však jedná se o otázku, patřící do meritorního pojednávání, resp. na první rok o intervenční žalobě eventuální a vypuštění netýče se intervenienta, jenž následkem soudního depositu je podmíněčně uspokojen aneb aspoň zajištěn, nýbrž původního žalobce, který by jinak nebyl povinen od žaloby proti dlužníkovi upustiti. Vypuštění děje se tedy ze sporu dlužníka s původním žalobcem (původního — opověděného sporu) a netýče se sporu intervenčního proti původnímu žalobci. Jen když by intervenient i dlužníka žaloval (eventuální aneb kumulovaný spor intervenientův proti dlužníkovi),

⁵⁷⁾ při částečném nárokování se tedy obnosy nemusí shodovati.

⁵⁸⁾ Kom., str. 160, s citací rozh. něm. říš. s. č. 34.403 sbírky: Entscheidungen des Reichsgericht in Zivilsachen, dále Hanseatische Gerichtszeitung 19, 142 (rozh. vrchního zemského soudu v Hamburku).

týkalo by se to obou těchto sporů, ale i pak by se musila věc vyřídití na meritorním pojednávání těchto, ovšem spojených sporů. Zákon sám pro odchýlnou úpravu neposkytuje podkladu.

Jaký soukroměprávní účinek má soudní depositice žalovaného obnosu?

V něm. právu je spornou otázkou, zda-li složení k soudu ve smyslu § 75. něm. civ. ř. s. má pro dlužníka samo o sobě již účinek osvobozovací aneb závisí-li rozhodnutí této otázky na tom, byl-li dlužník přes situaci § 75., utvořenou také dle objektivního práva soukromého, k depositici oprávněn, takže by kolise nároků ve formách § 75. sama o sobě, bez ohledu na právo soukromé, neměla ještě v zápětí osvobození dlužníkovu.

Kdyby měla depositice ve smyslu § 75. uskutečněná povždy účinek osvobozovací, i bez ohledu na to, byla-li důvodnou i dle předpisů práva soukromého, pak by musil praetendent zvítězivší býti vždy odkázán na obnos složený a jenom naň; zejména by musil i nebezpečí jeho i náklady s vybráním sám nésti. Nenastalo-li však přes depositici dle § 75. osvobození dlužníkovu, může po skončeném procesu mezi praetendenty vítěz důsledky toho, že žalovaný dlužník složením k soudu svého závazku nesplnil, dovésti. V tomto případě byl by tedy předpis § 75. civ. ř. s. něm. rázu čistě procesního a dán jediné za tím účelem, aby bylo upraveno řízení v případech vystoupení více praetendentů s týmž nárokem — význam jeho by pak spočíval pro žalovaného v tom, že týž může žádati za propuštění ze sporu, ačkoliv se stává účastným všech výhod jinak hlavní intervenienci mu poskytnutých, pro nového praetendenta, pak v tom, že se mu zadržuje pro případ jeho vítězství hned i předmět plnění.⁵⁹⁾

§ 92. vyžaduje jako podmínku vypuštění dlužníka ze sporu, aby sporný obnos ve prospěch obou nárokovatelů (žalobce a třetího praetendenta) do soudního depositu složil a zřekl se práva na jeho zpětvzetí. S kapitálem nutno složit i úroky,⁶⁰⁾ ale ne zároveň útraty, o nichž se rozhodne v usnesení o vypuštění žalovaného.⁶¹⁾

Odpověď na danou otázku obsažena je v § 1425. obč. z., který, jak jsme svrchu uvedli, i v uherské praxi se používá. Dlužníku je následkem sporu obou nárokovatelů zajisté věřitel neznám, případně je to jeden z obou nárokovatelů, ale rozhodnutí o tom, který, je posud nejisté. Tedy je tu při nejmenším důležitý důvod (... aus anderen wichtigen Gründen, § 1425. obč. z.) k soudní depositici. § 92. žádá výslovně, aby se deposit složil ve prospěch obou nárokovatelů a aby se dlužník výslovně zřekl práva na zpětvzetí.

Dle materiálního práva by byl dlužník osvobozen od svého závazku, i kdyby jednoduše, bez výslovného zřeknutí práva zpětvzetí soudní deposit předsevzal.⁶²⁾ Tím zřejmější je to, když se tohoto práva výslovně zřekl a tudíž úmysl vyjádřil pohledávkou ve prospěch posud neurčitěho věřitele uznati. Co platí mimo proces, musí platiti jako materiální právo i v procesu. Zákon vyžaduje výslovné zřeknutí dlužníka ohledně práva na zpětvzetí depositu proto, že v uh. právu soudní deposit má dvojí funkci 1. placení, stal-li se deposit za tím účelem buď výslovně aneb dle konkludentních okolností soudci, 2. pouhé zajištění (kauci). Kdyby dlužník se restituice výslovně nezřekl, nemohl by býti přijat důvod zbytečnosti původního sporu svrchu akcentovaný.⁶³⁾

⁵⁹⁾ Hora: Procesní úprava kolise nároků, str. 80. sq.

⁶⁰⁾ Něm. ř. s.: De 9. X. 1899 (Jurist Wochenschrift) cit. a Kovács Kom., str. 160.

⁶¹⁾ Kovács, Kom. str. 160.

⁶²⁾ ovšem pod předpokladem, že depositice byla dle práva soukromého důvodnou (»rechtmässig« § 1425. obč. z.). Hora: Procesní úprava str. 83.

⁶³⁾ Kovács, Kom. str. 160. uvádí, že ve sporu praejudiciálním nelze tohoto § použítí, protože soudní deposit nahrazuje placení.

Další otázka, která tu nastává, je, jaký následek má okolnost, že do sporu povoláný vzdor opovědi sporu, do něho nevstoupí? O tom nelze pochybovati, že i v tomto případě může dlužník buďto deponovati žalovaný obnos, čímž se však nemůže sporu zbaviti, neboť § 92. jako vyjímečné ustanovení platí pouze pro případ intervenence třetího nárokovatele. Zajisté, že může i direktně plnění ve prospěch žalobce předsevzítí, aniž by se musil obávati nebezpečí znovuplacení třetímu nárokovateli, neboť tomuto může namítati, že mu spor oznámil a že třetí intervenient tím, že do sporu nevstoupil, concludenter vyjevil, že mu o pohledávku nejde. Ani v tom případě ovšem nenastoupí odchylné ustanovení § 92. o nákladech dlužníkůvých. Vzdor možnosti plnění žalobcovi nelze však přijati bez výhrady názor Kováčsův,⁶⁴ že do sporu povoláný třetí nárokovatel pohledávku proti dlužníkovi více nemůže uplatňovati. Takové ustanovení je materiálně právní povahy a není v § 92. ani expressis verbis ani implicite obsaženo. Nikdo není nucen, aby spor o své právo započal, neboť zákon hovoří jen o opovědi sporu a ne o vyzvání k sporu a neustanovuje povinnost k podání žaloby, resp. k vstupu do sporu. Mezi žalovaným a třetím nárokovatelem zůstane materiálněprávní poměr týž. Třetí nárokovatel svým pasivním chováním způsobí nanejvýš, že dlužník, kterého třetí nárokovatel v jeho sporu proti původnímu žalobci nebrání, jako dobromyslný jedná a z tohoto stanoviska materiálně i v ev. sporu třetího pretendenta vůči němu posuzován býti má. Opatrněji ovšem učiní, když vzdor nevstoupení třetího pretendenta do sporu předmět sporu do soudního depositu složí a přenechá potom původnímu žalobci a třetímu pretendentovi, aby si spor o patřičnost depositu mezi sebou sami vyřídili. Bylo-li složení depositu po právu, bude ovšem žalovaný dlužník vůči oběma nárokovatelům osvobozen.

Může se státi, že po vypuštění dlužníka ze sporu, ve sporu dále mezi původním žalobcem a intervenientem vedeném, žádný spor nevyhraje, protože se ukáže, že pohledávka nepatří žádnému z nich, nýbrž osobě třetí, aneb že nárokovatel má na ni jen částečné právo. Dle Gottla,⁶⁵ když pohledávka nikomu z obou nárokovatelů nepatří, nemůže býti deponovaný obnos dlužníkovi přisouzen.⁶⁶ Ale Gottl dovozuje dále, že v takovém případě oba věřitelé (domněli) rozsudkem celkem neb částečně se zamítnouti musí a obnos ve smyslu depozičních předpisů nadále zůstane v soudní správě. Toto vyřízení by bylo však jen tehdy možné, kdyby po vypuštění dlužníka ze sporu původní žalobce proti intervenientovi nárok na právo na deposit protižalobou formálně uplatňoval, a ne kdyby zůstal v roli žalovaného, do které byl intervencí třetího nárokovatele uveden. Je tu tedy dána možnost další kumulace sporů, posuzovatelná dle § 92. Bez této protižaloby byl by v daném případě pouze intervenient se svým nárokem zamítnut (celkem neb částečně) a deposit — který byl v smyslu § 92. složen ve prospěch ve sporu zvítězivšího, připadl by ovšem žalovanému původnímu žalobci. Věc není tak zvláštní, jak by se na první pohled zdálo, nýbrž je pouze následkem procesuelní konstrukce otázky. I v jiných sporech zůstane často předmět sporu v moci žalovaného, ač dle skutkového stavu sporu je zřejmé, že mu nepatří, ale také žalobce nedokázal k ní svoje právo. Je zajisté věcí třetího (vlastně dalšího) oprávněného, aby své právo, netknuté spory kumulovanými dle § 92., zvláštní cestou uplatňoval. § 92. nepodává žádného podkladu pro názor, že spor o příslušnost pohledávky se musí za každou cenu úplně v zájmu materiální pravdy vyříditi, nýbrž jen k tomu, že spor se má mezi zbývajícími ve sporu nárokovateli vyříditi, při čemž úloha původního žalobce vůči intervenien-

⁶⁴) Zsebkönyve, str. 63., Kom. 160.

⁶⁵) cit. str. 84.

⁶⁶) což je ovšem nemožné nejen proto, že — dle našeho mínění — dlužník již není stranou ve sporu, ale také proto ne, protože si pohledávku nenárokoval, resp. ve sporu jen jako žalovaný vystupoval.

tovi, když z ní sám protižalobou nevystoupí, nemůže být jiná, nežli žalovaného. Byl-li však žalobce zamítnut, je žalovaný vítězem a sluší deposit jako jeho považovati. Z toho je ovšem zřejmé, že protižaloba původního žalobce proti intervenentovi může býti případně pro něho nevýhodná a učiní lépe, když si bez toho v každém sporu výhodnější postavení žalovaného podrží.⁶⁷⁾

Naprosto nelze souhlasiti s míněním Gottlovým,⁶⁸⁾ že by dlužník byl oprávněn při výsledku právě vylíčeném deponovaný obnos zpět vzíti. Dlužník musil přece dle § 92. výslovně zřici se práva zpětvzetí depositu a sice ve prospěch nárokovatelů, resp. ve prospěch toho, kdo ve sporu zvítězí. Toto vzdání se restituce je bezpodmínečné. Není to jen procesuální předpoklad k vyřízení sporu dle § 92., ale je to materielněprávní uznání, že pohledávka patří vítězi mezi zbývajícími spornými stranami. Má-li další oprávněný právo deposit nárokovati, nemá ho jistě dlužník, který ze sporu právě proto vypadl, že se tohoto nároku výslovně ve prospěch neurčitého vítěze ve sporu zřekl.

Kovács⁶⁹⁾ uvádí, že v případě, když do sporu povoláný neintervenuje, dlužník může ve prospěch žalobcův splniti, resp. pohledávka, když je již v depositu, má se žalobci vydati. Předpokládá tedy, že pohledávka již před opovědí sporu může býti deponována. To však odporuje zřejmě textu § 92., ale je již také proto nemožné, protože deposit se má státi ve prospěch toho, kdo v dalším sporu zvítězí, tedy jen v případě, že se skutečně aspoň dva nárokovatelé ve sporu vyskytnou.

Nevstoupí-li do sporu povoláný, nemůže případ § 92. vůbec nastati. Spor se vede mezi žalovaným a žalobcem dle obecných pravidel. Dlužník, který v tom případě splní požadavek žalobcův, není proto osvobozen od případného nároku do sporu volaného třetího, ale ovšem může mu namítati, že svým pasivním chováním odsouzení dlužníkově ve prospěch žalobcův způsobil, pokud dlužníka neobtěžuje zavinění, že vzdor lepšímu vědomí o právu třetího nárokovatele se žalobci náležitě nebránil. Dobromyslnost dlužníkově při jinak řádné obraně, osvobodí případně dlužníka od nároku třetího nárokovatele, ale ne již okolnost, že třetí nárokovatel dle § 92. neintervenoval.⁷⁰⁾

Tím méně je ovšem poměr mezi oběma nárokovateli definitivně vyřízen a může proto třetí nárokovatel i po skončení původního sporu proti žalujícímu nárokovateli se svým nárokem na spornou pohledávku vystoupiti a zpravidla bude to pro něho jediná k cíli vedoucí cesta, kdyžtž svým pasivním chováním sám pro dlužníka nepřiznivě rozhodnutí způsobil. Pouhým deponováním v případě, kdy třetí nárokovatel neintervenoval, nebude dlužník sporu zbaven, neboť žalobce má právo dokázati, že deposit nebyl placením (v smyslu § 1425 obč. z.), protože nebylo k němu materiálního důvodu, zvláště vzhledem na pasivní chování do sporu volaného nárokovatele. Také v tomto případě, prohraje-li dlužník, nelze mu přisouditi náklady deposice jako v případě § 92., neboť právě naopak, dle obecných pravidel §§ 425. násl. nese útraty odsouzený žalovaný.

Tedy další snad právní význam soudního depositu v případě § 92. je ten, že tento deposit znamená pro dlužníka žalovaného účinky placení i když by snad dle materiálního práva k tomuto surrogátu podkladu nebylo. Tyto účinky nemá ovšem deposit soudní tam, kde procesní právo nepřipouští tuto deposici jako prostředek k vypuštění ze sporu (tedy právo v zemích historických).

⁶⁷⁾ Kovács, Kom. str. 160. připouští i možnost § 92. v případě pohledávky protižalobou uplatňované. V tomto případě by ovšem komplikace byla tím spletitější, protože spor žalobou zavedený nebylo by tak snadno z kolise nároků eliminovati, jako při pouhém případě v § 92. normovaném.

⁶⁸⁾ cit. str. 84.

⁶⁹⁾ Kom. str. 160.

⁷⁰⁾ cf. o této otázce Hora, Procesní úprava, str. 89.

Co se stane s depositem, když pokračující spor nebude ukončen rozsudkem, jak si to představuje § 92., nýbrž když strany nechají spor spočívat, aneb — je-li to vůbec možné, jak někteří komentátoři míní — když oba nároky v pokračujícím sporu účastněných (indicio duplex, aneb v případě žaloby a protižaloby) budou zamítnuty?

Někteří spisovatelé míní, že v tomto případě ožije nárok dlužníků, aby mu byl deposit vrácen. To však nejen nemá podkladu v § 92., ale direktně se mu protíví. Dlužník totiž výslovně se zřekl práva na vrácení a deposit složil právě pro toho, kdo v pokračujícím sporu zvítězí. Dlužník nemá žádného procesního prostředku, aby pokračující spor, v němž není vůbec stranou, přivedl do běhu (v případě spočívání). Mimo to po proročení spočívajícího sporu (§ 446.) nelze proces ev. mezi nárokovately o týž deposit vedený považovati pokračujícím sporem ve smyslu § 92. Tedy pro dlužníka je deposit úplně ztracen. Dle správného, protože předpisům o soudních depozitech odpovídajícího názoru Kováčova (cit.) sluší míti za to, že deposit se v takovém případě (nejpozději 3 roky po výroku soudu o spočívání sporu) ze soudního depositu vyručí eráru. Nárokovatelé, ale i další osoby mohou pak do 32 let, ovšem mimo případ, kdy nárokovatelům byl nárok v pokračujícím sporu rozsudkem popřen — proti eráru svůj nárok uplatňovati. Po uplynutí doby proročovací (32 let) zůstane deposit vlastnictvím eráru.

V ý z n a m d e p o n o v á n í k s o u d u m i m o p ř í p a d § 92.⁷¹⁾

Svrchu dotkli jsme se i případu, kdy § 92. nelze použítí, protože praetendent, jemuž byl spor opověděn, do sporu »nevstoupí«. Jde tu o otázku soudní deposite v procesu vůbec. Tuto otázku vyřešil pro rak. právo Hora a pro stejný materiální podklad platí výsledky jeho úvahy také pro právo uherské. Výsledky tyto jsou následující:

Znění § 1425. obč. z., jenž dovoluje složení k soudu, je-li věřitel dlužníkovi neznám, zahrnuje v sobě nejen nejistotu objektivní, nýbrž i subjektivní. Může tedy dlužník, několika praetendenty postižený, dluh svůj k soudu složit, ale aby byl složením k soudu svého závazku sproštěn, musí býti tato deposite dle soukromého práva důvodnou (rechtmässig, § 1425.) faktická možnost složení k soudu je rázu zevnějšího a dlužníkovi vždy poskytnuta. Může se státi u každého soudu, pokud se vůbec přijímáním soudních deposite zabývá (čl. XVIII. původ. n.). Tím však není řečeno, že se složení stalo dle práva.⁷²⁾ Následkem toho pouze faktická deposite nemůže míti na proces jedním neb i několika praetendenty proti témuž dlužníkovi vedený, zvláštních a přímých účinků — zejména na jeho propuštění ze sporu. I po složení depositu zbývá materiálněprávní otázka, stalo-li se složení jako náhrada placení po právu. Nestalo-li se složení právem, může žalobce vždy ještě žádati, aby byl žalovaný odsouzen k plnění, jako kdyby se složení vůbec nebylo stalo.

Tedy složení k soudu v procesu, nejsou-li tu podmínky § 92. — vstup nárokovatele, jemuž byl spor opověděn, do sporu a také návrh žalovaného dlužníka na vypuštění ze sporu, nemá účinků formálních. Věcné účinky mohou však i tu nastati: zjednodušení sporné látky a změna obrany žalovaného.

Zjednodušení spočívá v tom, že žalovaný dlužník složením k soudu existenci svého závazku a povinnost k plnění uznává. Obrana žalovaného nebude se bráti popíráním legitimace žalobcovy, nýbrž jediné tvrzením, že žalovaný následkem vzniku kolise nároků byl k deposite dle občanského práva oprávněn a deposite svůj závazek splnil. Je-li tedy složení k soudu dle práva, bude žaloba praetendentů proti žalovanému dlužníkovi zamítnuta (rozsudkem).

⁷¹⁾ Hora, Procesní úprava, str. 82. sq.

⁷²⁾ Proto také složení u nepřislušného soudu, který nelze považovati místem splnění, neosvobozuje.

Nesložil-li dlužník za daných okolností žalovanou pohledávku k soudu, utrpí nevýhody jednak obtížnější procesní situaci, nutící ho k rozsáhlejší obraně protižalobě, ale také tím, že bude vystaven ev. opětnému placení téhož dluhu i druhému praetendentovi; vzdor tomu, že byl v jednom sporu již právoplatně ve prospěch prvního praetendenta odsouzen, dokáže-li totiž další praetendent, že pohledávka prvníím rozsudkem jinému praetendentovi přiřknutá patří jemu (dalšímu praetendentovi).⁷³⁾

Složil-li však dlužník v původním sporu pohledávku k soudu, a byla-li žaloba následkem toho, že složení se stalo po právu, zamítnuta, bude se i v dalším sporu, jiným nárokovatelem proti dlužníkovi zahájeným, jednat o tom, byl-li dlužník k deposici dle obč. práva oprávněn neb ne. Ač výrok v prvním sporu byl vynesene inter alias partes a netvoří v novém sporu rem judicatam, nelze očekávat, že by v novém sporu na základě téhož skutkového materiálu o téže (právní) otázce mohl být vynesene rozsudek jiného obsahu, nežli v prvním sporu. Složením k soudu bylo tedy nebezpečí dvojího plnění odvráceno.⁷⁴⁾

Otázka, kterému z praetententů sluší deposit vydati, netýče se více dlužníka. Vyřízení se stane ve zvláštním sporu mezi praetendenty vedeném.

Také v opačném případě, že vzdor složení k soudu v prvním sporu dlužník bude odsouzen žalobci k plnění, protože složení nestalo se po právu, nebude pro dlužníka nebezpečí dvojího plnění. Takovým rozsudkem je vysloveno, že nejistota ohledně osoby věřitelovy neexistuje, deposite neprodukuje právních účinků a dlužník si ji může beze všeho vzít zpět.⁷⁵⁾ Nebezpečí odsouzení dalšímu praetendentovi není tu vážné.

Jak svrchu řečeno, má právo v historických zemích analogní ustanovení jako § 92. uh. civ. ř. s. (§ 75. něm. civ. ř. s.) v §§ 307. a 309. exek. řádu a rovněž uh. zák. exekuční v § 82., o nichž se k vůli úplnosti vyčerpání materie v dalším rovněž šířeji zmíníme. Analogické použití předpisu exek. ř. i v procesu, kde tento nic podobného neobsahuje, zamítá Hora — zdá se však uznávat praxe.⁷⁶⁾ Dle přesvědčivých vývodů Horových je dle svrchu řečeného použití této analogie zbytečné. Osvobozovací účinek soudního složení za pouhého předpokladu formální kolise nároků může vésti i k obmyslnému dorozumění dlužníka s druhým praetendentem na újmu praetendenta prvního, ačkoliv druhý praetendent i dlužník vědí, že je nárok naprosto neodůvodněn (vymyšlen). První praetendent by musil v tomto případě platiti náklady dlužníkovi vzešlé a vésti spor o právo na deposit s praetendentem druhým, snad insolventním. Chikána dlužníkem na věřiteli spáchaná vedla by mimo to k neoprávněnému zisku dlužníkovu ohledně trov.

⁷³⁾ Ovšem, pokud opověď sporu nemá materiálněprávní následek, že žalobce v dalším sporu, který v opovězeném sporu neintervenoval, je vyloučen s obranami svého práva, které by byly při uplatňování ve sporu opověděnému vedly k jinému výsledku, žalovanému dlužníkovi příznivému.

⁷⁴⁾ Nemožno však souhlasiti s další úvahou Horovou, cit. str. 87., pozn. 11., že i když by v prvním sporu žalovaný složil pohledávku k soudu a proto byla žaloba zamítnuta, v druhém sporu však byl vzdor tomu k plnění odsouzen, může žalobou určovací (zápornou) proti prvnímu praetendentovi vymocí rozhodnutí, že mu deposit nepatří a bude-li žalobě vyhověno, žádati o vydání depositu. Žaloba určovací je tu vyloučena proto, že šlo již o plnění a byla-li proto vyloučena žaloba určovací kladná, nelze po splnění vystoupiti ani se žalobou určovací zápornou. V takovém případě by se mohlo jedině odpomoci žalobou o obnovu řízení.

⁷⁵⁾ Z toho důvodu, aby tento účinek nenastal, vyžaduje § 92. zřeknutí dlužníkovu ohledně práva zpětvzetí deposita.

⁷⁶⁾ Gl. U. 14. 327, 2194, 6994.

(Dokončení.)